

รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและ การจัดการความรู้

MODEL OF DEVELOPING ELDER CARE TAKER USING SELF DIRECTED LEARNING AND NOWLEDGE MANAGEMENT PROCESS

ผู้วิจัย

ลัดดาวัลย์ พุทธรักษา¹

Latdawan Phuttharaksa

กรรมการควบคุม

รศ.ดร. สนอง โโลหิตวิเศษ²

รศ.ดร. รุ่งแสง อรุณไพโรจน์³

ผศ.ดร. พรรณวิภา บรรณเกียรติ⁴

Advisor Committee

Assoc.Prof.Dr. Sanong Lohitwiset

Assoc.Prof.Dr. Rungsaeng Arunphairot

Asst.Prof.Dr. Phanwipha Bankiat

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ 1. สร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ และ 2. ประเมินประสิทธิภาพในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ 2. สร้างรูปแบบ ตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของกรอบรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้เชิงทฤษฎี ด้วยแบบสอบถามปลายเปิดของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน และ 3. ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ นำรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ

โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ทีมสาธารณสุข ทีมผู้ดูแลผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุคลากร และประชากรที่อาศัยอยู่เขตตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี และเขตสถานีอนามัยอำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี จำนวน 44 คน เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม – 31 กรกฎาคม 2552 ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยววัดก่อนและภายหลังการทดลอง สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสถิติ t-test ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวข้องกับลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้อง

¹นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต การศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²อาจารย์ประจำสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⁴อาจารย์ประจำสาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กันว่าด้วยองค์ประกอบเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ มี 4 องค์ประกอบ คือ ระบุประเด็นการเรียนรู้ การควบคุมตนเอง วิธีการเรียนรู้ และการนำความรู้ไปใช้

ขั้นตอนสร้างรูปแบบ จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ จากผลการศึกษาวิจัยได้รูปแบบการเรียนรู้ คือ รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุแบบเอสดีแอลแอนด์เคเอ็ม (SDL & KM Model) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) ระบุประเด็นการเรียนรู้ 2) วางแผนการเรียนรู้ 3) ดำเนินการค้นคว้า 4) สะท้อนคิด 5) แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 6) สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่

ตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของกรอบรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้เชิงทฤษฎี ด้วยแบบสอบถามปลายปิดของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน ผลการศึกษาพบว่ากรอบรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้มีความเหมาะสมในการพัฒนาลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ขั้นตอนประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลทุกครั้งที่การเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ 0.50 วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และวิเคราะห์คะแนนลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของ

ผู้ดูแลผู้สูงอายุก่อนและภายหลังการเข้าร่วมโครงการด้วยสถิติ Paired samples t-test ผลการทดสอบพบว่าผู้ดูแลผู้สูงอายุมีระดับคะแนนความรู้ภายหลังการเข้าร่วมโครงการเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนความรู้ก่อนการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีคะแนนเฉลี่ยลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุภายหลังการเข้าร่วมโครงการเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ผลจากการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุให้เกิดลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ได้

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนา, ผู้ดูแลผู้สูงอายุ, การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง, การจัดการความรู้

ABSTRACT

The research on model of developing elder care taker using self directed learning and knowledge management process was aimed at 1) develop model of developing elder care taker using self directed learning and knowledge management process and 2) evaluating the feasibility of implementing the model. This research was composed of three procedures. Firstly, survey of literature relating to self-directed learning and knowledge management process. The purposes of the survey were to build up a framework of aspects of self-directed learning

and knowledge management process. Secondly, to build up a model of developing elder care taker using self directed learning and knowledge management process and suitability assessment of the theoretical framework of the model of developing elder care taker using self directed learning and knowledge management process by interviewing 10 experts. And the last, evaluation of the feasibility of implementing the SDL & KM model was conducted by elder care taker with stay at 1) Bandklang neighbourhood, Patumtanee province and 2) Nongyai district, Chonbure province and to collect data : 1 st may to 31 st july, 2009. A one group pre-test post-test design was applied to this study. Statistics used for the data analysis in this study included median, interquartile range, mean, standard deviation, and t-test at .01 level of significance.

The research found that in the procedure of identified frameworks of self-directed learning and knowledge management process aspected of elder care taker by analysis of 10 expert opinions. The results indicated that self-directed learning and knowledge management process aspects of elder care taker were composed of 4 components, which included knowledge identification, self-control, knowledge method, and knowledge usage.

To build up a model of developing elder care taker using self directed learning and knowledge management process. The study comprised two main steps as follows:

1) A survey of literature relating to self-directed learning and knowledge management process instruction. The purposes of the survey were to build up a theoretical framework model for enhancing the self-directed learning and knowledge management process aspects with reference to the results from the third phase. The instructional model, SDL & KM model was composed of learning activities in six steps as follows: first, self identify into learning : S, second, designing a learning plan ; D, third, learning activities : L, fourth, a reflect : and, fifth, knowledge sharing : K, and sixth, modify knowledge : M.

2) A suitability assessment of the theoretical framework of the model of developing elder care taker using self directed learning and knowledge management process by interviewing 4 experts. The results indicated that the four experts agreed with the model of developing elder care taker using self directed learning and knowledge management process aspects was suitable.

The assessment of the efficiency of the instructional SDL & KM model

The efficiency index of each learning units was higher than the criteria 0.50. Also, both pre-test and post-test were conducted and analyzed by means of paired samples t-test. The findings revealed that the post-test average scores on self-directed learning and knowledge management process aspects of elder care taker

were statistically significantly higher than pre-test scores at 0.01 statistical level and the post-test average scores in knowledge, were statistically significantly higher than pre-test scores at 0.01 statistical level. Furthermore, the evaluation of the entire course found that the elder care takers were satisfied with the whole instruction at high level. Study results showed that the SDL & KM instructional model was efficient and could enhance self-directed learning and knowledge management process aspects of elder care taker.

Keywords : Model of developing, Elder care taker, Self directed learning, Knowledge management process

บทนำ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2503-พ.ศ. 2550 ประเทศไทยมีสถิติอัตราการตายและอัตราการเกิดของประชากรลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากรคือใน พ.ศ. 2503 มีจำนวนประชากรที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุ (อายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) 1.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.4 ของประชากรทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ยอายุของประชากร 18.4 ปี และพบว่า 40 ปีต่อมาคือในปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 9.7 ล้านคนเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั้งหมดจะคิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และในปีพ.ศ. 2553 พบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุ ร้อยละ 11.8 และพบค่าเฉลี่ยอายุประชากรเพิ่มมากขึ้นเป็น 34.7 ปี โดยจำนวนผู้สูงอายุยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการประมาณการพบว่าในปี พ.ศ. 2568 จะมีจำนวนผู้สูงอายุถึง 14 ล้านคน ซึ่งคิดจากประชากรทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 103 ซึ่งสถานการณ์ที่ประเทศ

ไทยกำลังเผชิญอยู่นี้ เรียกว่าสถานการณ์ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หมายความว่า มีประชากรที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุคือมีอายุมากกว่า 60 ปีอยู่มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด

เมื่อวิเคราะห์แนวโน้มการดูแลผู้สูงอายุ พบว่าในอดีตที่ผ่านมาผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากครอบครัวและอยู่ในชุมชนเป็นครอบครัวขยาย แต่เมื่อมีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมทำให้คนวัยทำงานเคลื่อนย้ายเข้าสู่ตลาดแรงงาน ส่งผลกระทบต่อสมาชิกครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งอยู่ในวัยที่ต้องการความช่วยเหลือดูแล โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่อายุมาก หรือมีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ต้องอยู่ในภาวะพึ่งพา ทำให้ผู้สูงอายุขาดผู้ดูแลช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมอื่นๆ จากข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 60 อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัว และพบว่าบุตรและคู่สมรสทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.4 รองลงมาคือ ลูกเขยหรือลูกสะใภ้ คิดเป็นร้อยละ 12.5

สำหรับรูปแบบในการดูแลผู้สูงอายุหน่วยงานภาครัฐยังทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการริเริ่ม และจัดให้มีรูปแบบของการบริการหรือกิจกรรม เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุโดยมุ่งเน้นในการใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน (Family and Community-based Care) รวมไปถึงจนถึงการดูแลอย่างต่อเนื่องที่บ้าน เมื่อวิเคราะห์โครงการของภาครัฐที่ผ่านมาพบว่าทุกโครงการดำเนินงานโดยบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทำให้รูปแบบการแก้ปัญหาไม่ชัดเจนวิ่งตามปัญหาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์พบว่าการแก้ปัญหาไม่มีผู้ดูแลผู้สูงอายุในปัจจุบันควรมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุดูแลตนเอง หรือคนในครอบครัวที่มีความรู้ อย่างถูกต้องในการดูแล ซึ่งในมุมมองของผู้วิจัยพบว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุจะประกอบด้วย บุคคล

3 กลุ่มดังนี้ ทีมสาธารณสุข ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และ ตัวผู้สูงอายุเอง โดยในการดูแลผู้สูงอายุ ผู้ดูแลต้องสามารถดูแลได้ด้วยตนเองมากที่สุด คือเรียนรู้เพื่อหาข้อมูลความรู้ได้เองจากชุมชน ผู้รู้ในชุมชน หรือเรียนรู้วิธีการสร้างเครือข่ายความรู้ และสามารถปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง

ซึ่งแนวทางหนึ่งที่สุดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพปัจจุบันคือ ต้องให้บุคคลที่มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุได้มีโอกาสริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแรงจูงใจในการเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ มีอิสระในการวางแผนการเรียน และมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามประสบการณ์ความรู้ที่มีในแต่ละท่าน จากแนวคิดการเรียนรู้อย่างการนำตนเอง (Self-directed Learning) ตามความคิดของโนลส์ ได้กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเกิดจากความคิดริเริ่มของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความต้องการ และความสนใจของตนเอง มีการวางแผนวางจุดมุ่งหมายในการเรียน โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นน้อยที่สุด สามารถเรียนรู้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และในปัจจุบันโลกเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge society) ความรู้ถือว่าเป็นทรัพยากรหลักที่มีค่าซึ่งแตกต่างจากปัจจัยการผลิตอื่นๆ เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลง และสร้างขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา ซึ่งสถานะดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการแบ่งปัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy) ความรู้ได้กลายเป็นตัวขับเคลื่อนความมั่นคงของประเทศที่สำคัญ ดาเวนพอร์ทและพรูสติก กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ส่วนผสมของกรอบประสบการณ์ คุณค่า สารสนเทศ ที่เป็นสภาพแวดล้อมและกรอบการทำงานสำหรับการประเมินและรวมกันของประสบการณ์ และสารสนเทศ

ใหม่ๆ และ สนิวาส ฮารี กล่าวถึงช่องว่างของความรู้ (Knowledge Gaps) โดยสรุปว่า ช่องว่างของความรู้ที่แสดงให้เห็นถึง “ตนเองไม่มีความรู้” เป็นหนทางหนึ่งของประเทศในการพัฒนาบุคคล โดยใช้กระบวนการของการจัดการความรู้เพื่อลดช่องว่าง และเติมเต็มความรู้ให้กับบุคคลเหล่านั้น นั่นคือ การจัดการความรู้ (Knowledge Management-KM) ซึ่งเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนโดยให้ความสำคัญกับ “ความรู้” ซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคลและความรู้ที่มีอยู่ในทุกองค์การของประเทศ อันจะนำมาซึ่งการสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ของประเทศได้ แนวคิดที่กล่าวนี้เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของกระบวนการเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลสารสนเทศ ความคิด การกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรม

และเมื่อเปรียบเทียบแนวคิด จุดเด่น และข้อจำกัดของขั้นตอนการเรียนรู้ระหว่างการใช้กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 2 กระบวนการ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการใช้กระบวนการจัดการความรู้มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยภายหลังการทดลอง ผู้วิจัยจะได้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ โดยเน้นการนำไปใช้งานได้จริงกับทีมสาธารณสุขบุคคลในครอบครัวที่มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ และตัวผู้สูงอายุเองสามารถนำรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมนี้ไปศึกษาและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

สำหรับรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ มีความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

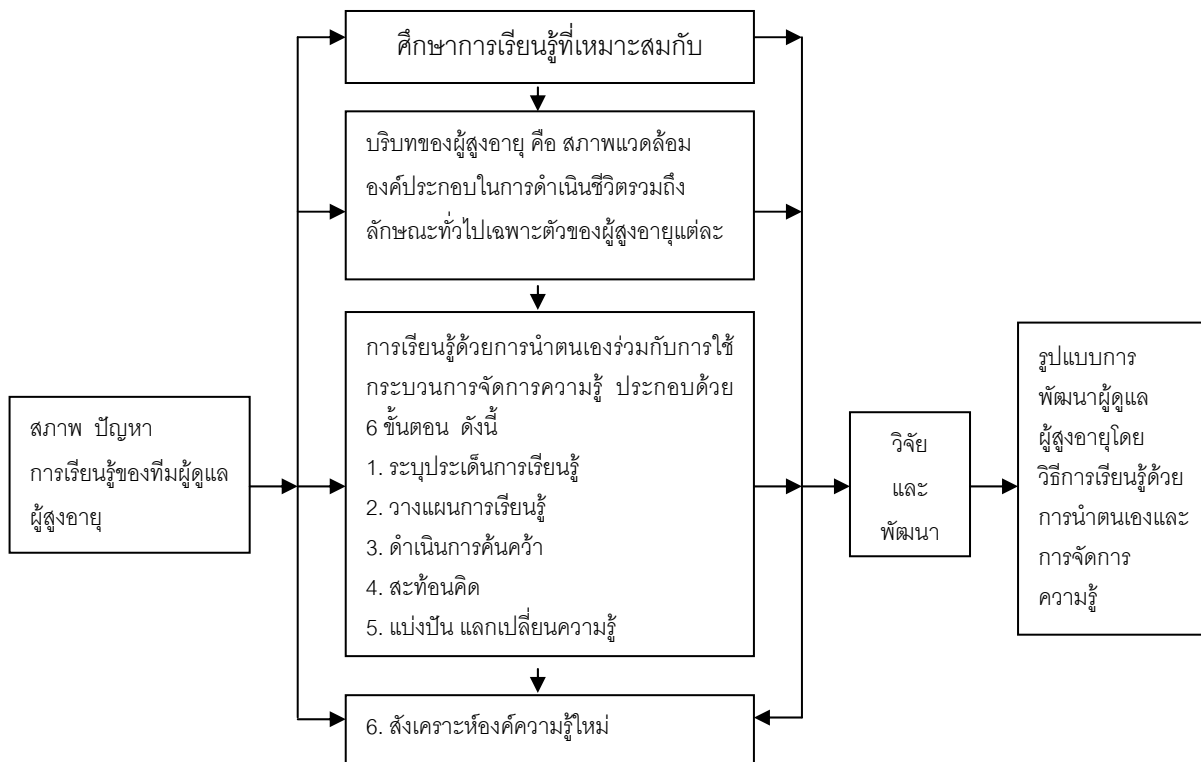
1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

2. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำ

ตนเองและการจัดการความรู้ในครั้งนี้ คือการศึกษาสภาพการเรียนรู้ที่เป็นปัญหาของทีมสาธารณสุข ทีมผู้ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ทีมผู้สูงอายุ ที่ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ มาแก้ปัญหาซึ่งประกอบด้วยการบูรณาการความรู้ด้านสภาพผู้เรียน เนื้อหาการดูแลผู้สูงอายุ จิตวิทยาและหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และการเรียนรู้ด้านการนำตนเองร่วมกับการใช้กระบวนการจัดการความรู้ของทีมสาธารณสุข ทีมผู้ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ทีมผู้สูงอายุ ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการทำวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนของการวิจัยในครั้งนี้มีการศึกษาทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน ตรวจสอบและยืนยันกรอบลักษณะด้วยวิธีการตอบแบบสอบถามปลายปิด โดยการศึกษา 1) กรอบคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 2) กรอบคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ และ 3) กรอบคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบและเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนา และศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน ตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการพัฒนา และให้ผู้เชี่ยวชาญอีก 4 ท่านตรวจสอบความถูกต้องครั้งสุดท้ายก่อนทดลองใช้จริง โดยการศึกษา 1) ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ 2) ความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ของรูปแบบและเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ และ 3) การศึกษานำร่องเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนา

ผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

สำหรับขั้นตอนที่ 1-2 เป็นขั้นการสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจัดทำเป็นแบบสอบถามปลายปิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ เพื่อใช้ในการศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน แล้วนำมาสรุปเพื่อปรับแก้ใหม่ให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำรูปแบบพัฒนาที่ปรับแก้แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญอีก 4 ท่านยืนยันผล ในการดำเนินการประเมินความเหมาะสมด้วยการวิเคราะห์ค่ามัธยฐาน (Median) และพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) นำค่ามัธยฐานที่ได้มาแปลความหมายตามหลักเกณฑ์ จากนั้นนำรูปแบบที่ได้มาทดลองนำร่องกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 18 คน สรุปผลประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาก่อนการนำไปใช้จริง โดยการปรับแก้รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับคะแนนระดับคะแนนความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแรกเข้าโครงการในระดับสูง และระดับปานกลาง

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

ขั้นการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ ใช้การประเมินผลดัชนีประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนา ผลการเปรียบเทียบคะแนนสอบความรู้เรื่องความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในบ้าน (Pre-Post Test) ผลการเปรียบเทียบ

คะแนนคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุในการเปรียบเทียบคะแนนกลุ่มตัวอย่างก่อนใช้รูปแบบการพัฒนา และภายหลังการใช้รูปแบบการพัฒนา และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 44 คน ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามระดับคะแนนความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ในระดับสูงและระดับปานกลาง

การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ ผู้วิจัยทำการศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนา และเปรียบเทียบระดับองค์ความรู้ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มตัวอย่าง โดยการศึกษา 1) การประเมินกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นเพื่อคัดเลือกเข้าสู่กระบวนการวิจัย 2) วิเคราะห์ประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนา 3) การเปรียบเทียบคะแนนสอบความรู้เรื่องความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในบ้าน (Pre-Post Test) 4) การเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุในการเปรียบเทียบคะแนนกลุ่มตัวอย่างก่อนใช้รูปแบบการพัฒนา และภายหลังการใช้รูปแบบการพัฒนา และ 5) การประเมินความพึงพอใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุจำนวน 44 คน

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยวิธีการนำตนเองและการจัดการความรู้

เป็นการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ ที่ได้รับการพัฒนาเรียบร้อยแล้ว

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ทำการวิจัย ได้แก่ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย ทีมสาธารณสุข บุคคลที่ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี และสถานีอนามัยอำเภอหนองใหญ่ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 200 ครอบครัว

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานำร่อง เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ จำนวน 18 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นทดลองใช้รูปแบบ เพื่อสร้างพัฒนารูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ จำนวน 44 คน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย รวมระยะเวลาในการเรียนรู้ แบ่งเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ : กรณี

เข้ากลุ่มจำนวน 5 ครั้ง เวลา 17 ชั่วโมง และการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ : กรณีเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจำนวน 3 ครั้ง เวลา ชั่วโมง รวมการเรียนรู้ 8 ครั้ง 26 ชั่วโมง

4. วิธีการดำเนินการทดลอง วิธีการดำเนินการทดลองในครั้งนี้มีทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ขั้นระบุประเด็นการเรียนรู้ (สัปดาห์ที่ 1)

1) ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ให้กลุ่มตัวอย่างทราบ สร้างสัมพันธภาพ ทำแบบประเมินคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก่อนเข้าร่วมวิจัย และทำแบบสอบถามความรู้เรื่องความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในบ้าน (Pre-Test) รวม 3 ชั่วโมง

4.2 ขั้นวางแผนการเรียนรู้ (สัปดาห์ที่ 2)

วางแผนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการทำสัญญาทาง

การเรียนรู้ (Learning Contract) และวิธีการตั้งคำถาม รวม 3 ชั่วโมง

4.3 ขั้นตอนการค้นคว้า (สัปดาห์ที่ 3) ดำเนินกิจกรรมตามสัญญาทางการเรียนที่ตั้งไว้ (เรียนรู้ด้วยตนเอง) รวม 9 ชั่วโมง

4.4 ขั้นสะท้อนคิด (สัปดาห์ที่ 4) นำประสบการณ์ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มที่มีระดับคะแนน SDL-KM เท่ากันได้ รวม 3 ชั่วโมง

4.5 ขั้นแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ (สัปดาห์ที่ 5) นำประสบการณ์ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มที่มีระดับคะแนน SDL-KM สูง-กลาง-ต่ำ ได้ และทำแบบประเมินคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ หลังเข้าร่วมวิจัย รวม 4 ชั่วโมง

4.6 ขั้นสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ (สัปดาห์ที่ 6) ทำแบบสอบถามความรู้เรื่องความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในบ้าน (Post-Test) และ ทำแบบประเมินความพึงพอใจในรูปแบบการพัฒนา รวม 4 ชั่วโมง

5. การจัดการกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกระดาษคำตอบ วิเคราะห์คะแนนที่ได้จากการทดสอบแต่ละครั้ง เพื่อเก็บข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows V.17

5.2 นำข้อมูลทางสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดกระทำ ดังนี้

5.2.1 ประเมินกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้น เพื่อคัดเลือกเข้าสู่กระบวนการวิจัยภายใต้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

5.2.2 ประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

5.2.3 เปรียบเทียบคะแนนสอบความรู้เรื่องความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในบ้าน (Pre-Post Test)

5.2.4 เปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุในการเปรียบเทียบคะแนนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนใช้รูปแบบการพัฒนา และภายหลังการใช้รูปแบบการพัฒนา

5.2.5 ประเมินความพึงพอใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ และเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

6.1.1 ค่ามัธยฐาน (Median)

6.1.2 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

6.2 ขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

6.2.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

6.2.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2.3 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test for Dependent Samples

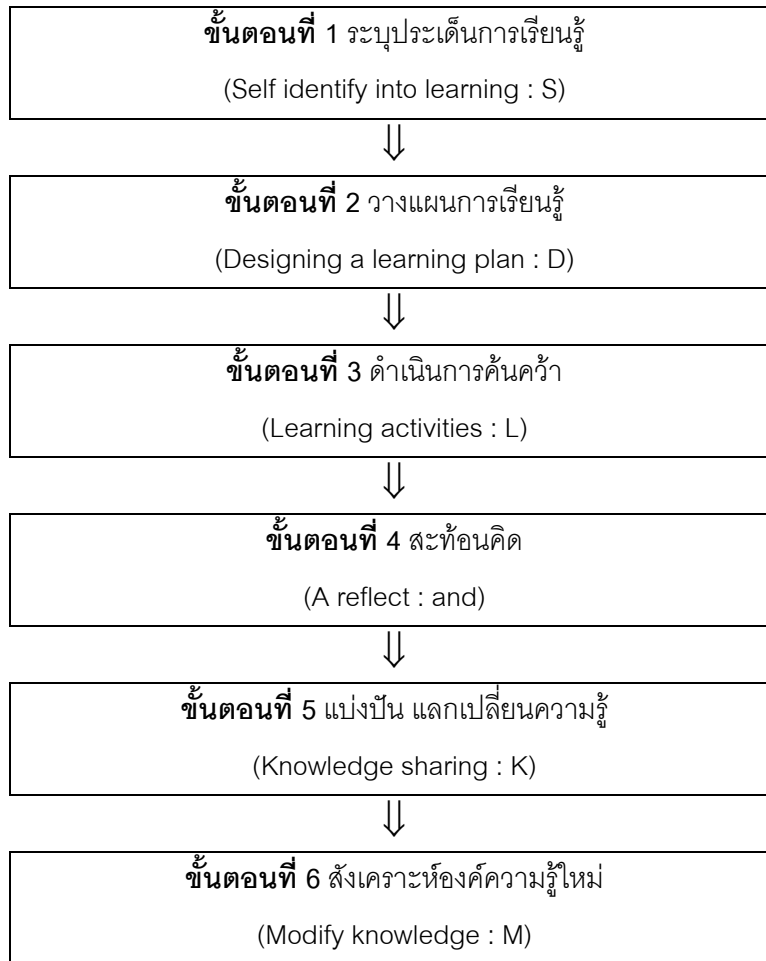
6.2.4 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test for Dependent Samples

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ มีข้อค้นพบ ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่านลงความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการจัดการความรู้ ข้อบ่งชี้ที่ทุกข้อได้รับการเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด คือมีค่ามัธยฐานอยู่ระหว่าง 4.00-5.00 นั้นหมายความว่าข้อบ่งชี้ทุกข้อสามารถนำไปใช้ทำวิจัยได้ ส่วนรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุลงความคิดเห็นว่า ผลจากการศึกษาวิจัยได้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และลักษณะการเรียนรู้ด้วยการจัดการความรู้ โดยผู้ดูแลผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

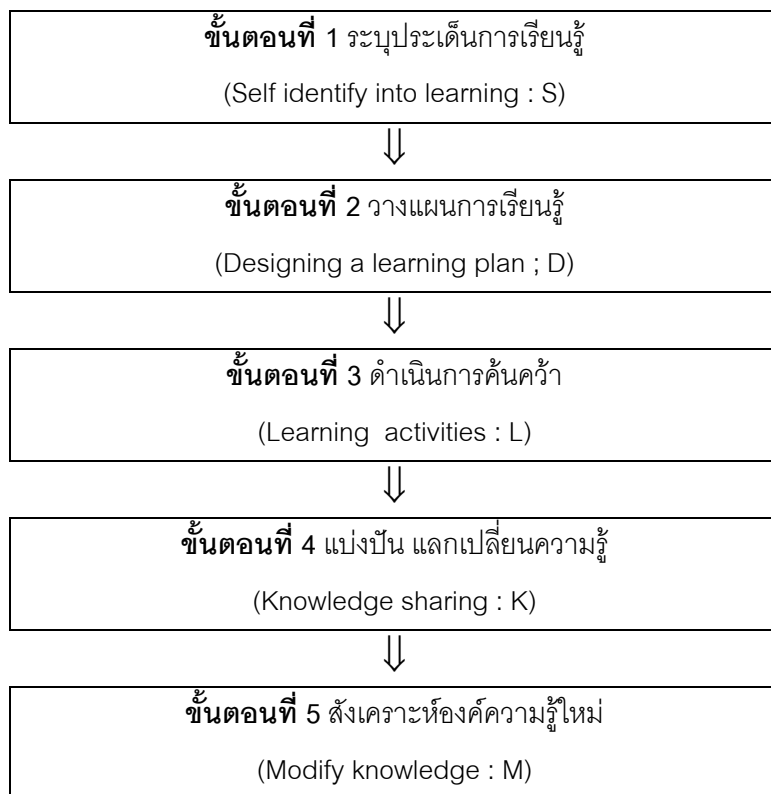
1.1 รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับคะแนนความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแรกเข้าโครงการในระดับปานกลาง (ระดับคะแนน SDL-KM อยู่ระหว่าง 90-110 คะแนน) ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นระบุประเด็นการเรียนรู้ (Self identify into learning : S) 2) ขั้นวางแผนการเรียนรู้ (Designing a learning plan : D) 3) ขั้นดำเนินการค้นคว้า (Learning activities : L) 4) ขั้นสะท้อนคิด (A reflect : and) 5) ขั้นแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing : K) และ 6) ขั้นสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ (Modify knowledge : M) รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้สำหรับกลุ่มตัวอย่างระดับคะแนน SDL-KM ปานกลางนี้ เรียกว่า รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุแบบเอสดีแอลแอนด์เคเอ็ม (SDL & KM Model) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลและผู้สูงอายุแบบเฮลตี้แอสต์เคเอ็ม (SDL & KM Model) (สำหรับกลุ่มตัวอย่างระดับคะแนน SDL-KM ปานกลาง)

1.2 รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลและผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับคะแนนความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแรกเข้าโครงการในระดับสูง (ระดับคะแนน SDL-KM มากกว่า 110 คะแนน ขึ้นไป) ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นระบุประเด็นการเรียนรู้ (Self identify into learning : S) 2) ขั้นวางแผนการเรียนรู้ (Designing a learning

plan : D) 3) ขั้นดำเนินการค้นคว้า (Learning activities : L) 4) ขั้นแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing : K) และ 5) ขั้นสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ (Modify knowledge : M) รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลและผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้สำหรับกลุ่มตัวอย่างระดับคะแนน SDL-KM สูงนี้ เรียกว่า รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลและผู้สูงอายุแบบเฮลตี้แอสต์เคเอ็ม (SDL- KM Model) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุแบบเอสดีแอล-เคเอ็ม (SDL - KM Model) (สำหรับกลุ่มตัวอย่างระดับคะแนน SDL-KM สูง)

2. ขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วย พบว่า

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมในการนำเข้าร่วมทำการวิจัยคือกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับคะแนนคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้อยู่ในระดับคะแนน ≥ 90 คะแนน

2.2 ค่าดัชนีประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ ผ่านเกณฑ์ 0.05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์

2.3 จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนสอบความรู้เรื่องความสามารถในการดูแล

ผู้สูงอายุในบ้าน ก่อนการใช้รูปแบบและภายหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนสอบความรู้เรื่องความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุในบ้านก่อนและหลังการใช้รูปแบบแตกต่างกัน คือมีคะแนนหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุสูงกว่าคะแนนก่อนการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < .001$)

2.4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก่อนใช้รูปแบบการพัฒนา และภายหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการจัดการความรู้ เมื่อ

ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเข้าร่วมโครงการวิจัยแล้ว จะมีระดับคะแนนคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และ 17 ข้อบ่งชี้ คะแนนสูงขึ้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < .001$) ยกเว้นข้อบ่งชี้ที่ 17 เรื่อง พัฒนาความรู้ที่ได้เหมาะสมตามบริบท พบว่า คะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการมีคะแนนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5 จากผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้สรุปผลได้ว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการแยกแต่ละด้านประกอบด้วย ด้านผู้วิจัย ด้านกิจกรรมการพัฒนา ด้านเอกสาร/สื่อประกอบการพัฒนา ด้านความเหมาะสมกับสถานที่/บรรยากาศ ด้านการประเมินผลการพัฒนา และด้านการประเมินผลการพัฒนา อยู่ในระดับดีถึงดีมากในทุกด้าน แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมกับการใช้ในเพื่อพัฒนาผู้ใหญ่ที่ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุในระดับดี

2.6 ผลการประเมินความสามารถในการปฏิบัติตามสัญญาทางการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการ ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองพบว่าโดยรวมกลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตามสัญญาทางการเรียนในระดับพอใช้มีค่าคะแนนรวมเท่ากับ 62.98 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.46 และเมื่อวิเคราะห์รายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีผลคะแนนด้านคุณภาพเนื้องานอยู่ในระดับดี ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ ความเหมาะสมของจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้ง ความเหมาะสมของ

ประเด็นที่ศึกษา และความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีระดับคะแนนคุณภาพเนื้องานรวมอยู่ระหว่าง 7.11-14.50 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.22-1.00 ส่วนองค์ประกอบที่มีผลคะแนนด้านคุณภาพเนื้องานอยู่ในระดับพอใช้ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้ ความเหมาะสมของแหล่งสำหรับเรียนรู้ และความเหมาะสมของหลักฐานการเรียนรู้ โดยมีระดับคะแนนคุณภาพเนื้องานรวมอยู่ระหว่าง 10.16-16.75 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.99-1.16 สรุปกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใหญ่มีระดับความสามารถในการวางแผนและปฏิบัติตามสัญญาทางการเรียนรู้ในระดับพอใช้ถึงระดับมาก

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ ได้ผลการศึกษาที่จะนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ พบว่าคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 17 ข้อบ่งชี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ **องค์ประกอบที่ 1** ระบุประเด็นการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเนื้อหาในข้อความนั้นผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกัน และสำหรับองค์ประกอบที่ 1 ทุกข้อบ่งชี้ผู้เชี่ยวชาญลงความคิดเห็นสอดคล้องกันประกอบด้วย ข้อบ่งชี้ 1 สมัครใจเรียนรู้ด้วยตนเอง ข้อบ่งชี้ 2 กำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนได้ด้วยตนเอง และข้อบ่งชี้ 3 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการเรียนด้วยตนเองได้อย่างชัดเจน **องค์ประกอบที่ 2** การควบคุมตนเอง มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ผู้เชี่ยวชาญลงความคิดเห็นสอดคล้องกันประกอบด้วย ข้อบ่งชี้ 1 มีความรับผิดชอบ

ข้อบ่งชี้ 2 ประเมินการปฏิบัติการตนเองอย่างต่อเนื่อง
 ข้อบ่งชี้ 3 ปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และข้อ
 บ่งชี้ 4 เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง **องค์ประกอบ**
ที่ 3 วิธีการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า
 0.50 ผู้เชี่ยวชาญลงความคิดเห็นสอดคล้องกันประกอบ
 ด้วย ข้อบ่งชี้ 1 วางแผนการเรียนรู้โดยใช้ Learning
 Contract ด้วยตนเอง ข้อบ่งชี้ 2 รู้วิธีการค้นหาความรู้
 ข้อบ่งชี้ 3 รู้แหล่งความรู้ ข้อบ่งชี้ 4 ประเมินความ
 น่าเชื่อถือของข้อมูลได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ข้อบ่งชี้ 5
 รู้วิธีการจัดบันทึกการเรียนรู้ และข้อบ่งชี้ 6 สามารถนำ
 ประสบการณ์ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มได้
องค์ประกอบที่ 4 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ มีค่า
 ดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ผู้เชี่ยวชาญมีความ
 คิดเห็นสอดคล้องข้อบ่งชี้ที่ผู้เชี่ยวชาญลงความคิดเห็น
 สอดคล้องกันประกอบด้วย ข้อบ่งชี้ 1 สามารถสร้าง
 เครือข่ายความรู้ได้ ข้อบ่งชี้ 2 รู้วิธีการปรับใช้ความรู้
 อย่างเหมาะสม ข้อบ่งชี้ 3 รู้จักวิธีการบูรณาการความรู้
 และข้อบ่งชี้ 4 พัฒนาความรู้ที่ได้เหมาะสมตาม
 บริบท

2. ผลการสร้างกรอบรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแล
 ผู้สูงอายุ โดยการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัด
 การความรู้ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ
 เพื่อยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแล
 ผู้สูงอายุ โดยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้
 ด้วยการนำตนเองและทฤษฎีการจัดการความรู้ รวมถึง
 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญแสดงความ
 คิดเห็นว่ารูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยวิธีการ
 เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการจัดการความรู้ ข้อบ่งชี้
 ทุกข้อได้รับการเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความ
 เหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด คือมีค่ามัธยฐานอยู่
 ระหว่าง 4.00-5.00 นั้นหมายความว่าข้อบ่งชี้ทุกข้อ
 สามารถนำไปใช้ทำวิจัยได้ ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะ

ให้ผู้วิจัยปรับกระบวนการและรายละเอียดของกิจกรรม
 การพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
 มากกว่านี้ และผลจากการศึกษาวิจัยได้รูปแบบการ
 พัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการ
 นำตนเอง และลักษณะการเรียนรู้ด้วยการจัดการ
 ความรู้ โดยผู้ดูแลผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน 6
 ขั้นตอน คือ เริ่มตั้งแต่ 1. ขั้นตอนประเด็นการเรียนรู้
 2. ขั้นตอนวางแผนการเรียนรู้ 3. ขั้นตอนดำเนินการค้นคว้า
 4. ขั้นตอนทบทวนคิด 5. ขั้นตอนแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ และ
 6. ขั้นตอนสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ โดยเมื่อสิ้นสุด
 กระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความรู้ที่ได้
 จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยใช้ชื่อรูปแบบการ
 พัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ว่า “รูปแบบเอ
 สดีแอลแอนด์เคเอ็ม” หรือ “SDL & KM Model”
 กิจกรรมการเรียนรู้เป็นการใช้กระบวนการทำสัญญา
 ทางการเรียน การเรียนรู้ด้วยตนเองจากฐานข้อมูล
 ความรู้ในแหล่งชุมชน และกระบวนการจัดการความรู้
 มาใช้ ซึ่งรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการ
 เรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแล
 ผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการ
 จัดการความรู้ และผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ
 การพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำ
 ตนเองและการจัดการความรู้ ผลการเปรียบเทียบ
 คะแนนคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการ
 จัดการความรู้ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก่อนใช้รูปแบบ
 การพัฒนา และภายหลังการใช้รูปแบบการพัฒนา
 ผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และ
 การจัดการความรู้ เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเข้าร่วม
 โครงการวิจัยแล้ว จะมีระดับคะแนนคุณลักษณะผู้
 เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ของ
 ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และ

17 ข้อบ่งชี้ คะแนนสูงขึ้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < .001$) ยกเว้นข้อบ่งชี้ที่ 17 เรื่อง พัฒนาคำความรู้ที่ได้เหมาะสมตามบริบทพบว่า คะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการมีคะแนนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้น เป็นผลมาจากกลุ่มตัวอย่างได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ทั้ง 6 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการความรู้ ประกอบด้วย **ขั้นตอนที่ 1** ระบุประเด็นการเรียนรู้ (Self identify into learning : S) **ขั้นตอนที่ 2** วางแผนการเรียนรู้ (Designing a learning plan ; D) **ขั้นตอนที่ 3** ดำเนินการค้นคว้า (Learning activities : L) **ขั้นตอนที่ 4** สะท้อนคิด (Areflect : and) **ขั้นตอนที่ 5** แบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing : K) และ**ขั้นตอนที่ 6** สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ (Modify knowledge : M)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เนื่องจากรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุแบบเอสดีแอลแอนด์เคเอ็ม (SDL & KM Model) และรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุแบบเอสดีแอล-เคเอ็ม (SDL-KM Model) เหมาะสมสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีระดับคะแนนคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ก่อนเข้าร่วมโครงการในระดับปานกลางและระดับสูง ควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีระดับคะแนนคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการ

จัดการความรู้ก่อนเข้าร่วมโครงการในระดับต่ำเพิ่มขึ้นต่อไป

2. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้เป็นกลุ่มพื้นที่ปริมาตรจริงไม่สามารถแปลผลสู่ประชากรผู้ดูแลผู้สูงอายุทั้งหมด เป็นหนทางในการทำวิจัยครั้งต่อไปให้ครอบคลุมประชากรผู้ดูแลผู้สูงอายุในวงกว้างมากกว่านี้

3. ในการทำวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยไม่ได้ทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ แต่ใช้สื่อเอกสาร และทรัพยากรที่มีในชุมชนเป็นหลัก ในการทำวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยจะขยายผลการจัดทำหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุตามบริบทของแต่ละพื้นที่และสอดคล้องกับฐานข้อมูลที่มีในหมู่บ้านชุมชนนั้นๆ ด้วย

4. ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยังขาดการติดตามผลสัมฤทธิ์การดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มตัวอย่างภายหลังเสร็จสิ้นการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ซึ่งผู้วิจัยจะทำการขยายผลต่อไป

5. ประยุกต์ใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุแบบเอสดีแอลแอนด์เคเอ็ม (SDL & KM Model) และรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุแบบเอสดีแอล-เคเอ็ม (SDL-KM Model) กับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ

6. ขยายผลการวิจัยเพื่อเป็นฐานข้อมูล และเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุในวงกว้างต่อไป

7. เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนรู้จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งการเรียนรู้หลายส่วน ฉะนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยวิธีการ

เรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ เพื่อขยายผลการวิจัยให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนมากขึ้น

8. ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำรูปแบบการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการความรู้ ด้วยวิธีการศึกษาเปรียบเทียบผลการนำรูปแบบไปใช้ใน

บริบทที่ต่างกัน เช่น ปัจจัยผู้เรียนรู้ ปัจจัยผู้สอน ปัจจัยสื่อที่ใช้ ปัจจัยแหล่งที่ใช้ในการหาข้อมูล เป็นต้น

9. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้ตามลักษณะการเรียนรู้ (Learning style) ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหารูปแบบการเรียนรู้ตามลักษณะผู้เรียนที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **การคาดประมาณประชากรของ**

ประเทศไทย 2543-2573. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ.

Shryock H. S. (2004). **The Methods and Materials of Demography.** New York, Academic PressInstitute for Population and Social Research, Mahidol University. Mahidol Population Gazette. Vol. 15 January, 2006; Vol. 16 January, 2007; Vol. 18 January, 2008.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). **ผู้สูงอายุไทย 2550 มุมมอง/เสียงสะท้อนจากข้อมูลสถิติ.** กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

ศิริพันธุ์ สาสัตย์. (2549). **การพยาบาลผู้สูงอายุ : ปัญหาที่พบบ่อย และแนวทางในการดูแล.** กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์.

Knowles. M.S. (1975). **Self-directed Learning: A Guide for Learner and Teachers.** Chicago: Association Press Follett.

Davenport and Prusak. (1998). **Working Knowledge : New Organization Manage What They Know.**

Boston : Harvard Business School Press.

Srinivas, Hari. (2003). **Knowledge Gaps.** Available from:<http://www.gdrc.org/kmgmt/km-5.html>.

(2006, December 6).

ทะเบียนสถิติประชากรในเขตตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. (2552).

ทะเบียนสถิติประชากรในเขตสถานีอนามัยอำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี. (2552).